
2019 m. balandžio 22 d.

Pranešimas dėl rizikos ribojimo sistemos taikymo tam tikrose rinkos rizikos srityse atsižvelgiant į COVID-19 protrūkį

Reaguodama į visame pasaulyje kilusią COVID-19 pandemiją, EBI paskelbė keletą pranešimų dėl pandemijos poveikio mažinimo ES bankų sektoriuje veiksmų. Savo pranešimuose EBI paaiškina, kaip veikia rizikos ribojimo sistema. Šiuo pranešimu EBI papildė anksčiau pateiktas gaires dėl COVID-19 protrūkio – paaiškina keletą su rinkos rizika susijusių rizikos ribojimo sistemos aspektų ir siūlo iš dalies keisti Deleguotąjį reglamentą (ES) Nr. 101/2016 dėl rizikos ribojimo principais pagrįsto vertinimo.

Šiame pranešime aptariami keturi aspektai: i) rizikos ribojimo principais pagrįstas vertės nustatymas, ii) informacijos teikimo reikalavimai pagal Esminės prekybos knygos peržiūros (angl. *Fundamental Review of the Trading Book*, toliau – FRTB) standartizuotą metodą, iii) bendro Europos priežiūros institucijų (toliau – EPI) techninio reguliavimo standarto (toliau – TRS) dėl nebiržinių išvestinių finansinių priemonių, kurioms netaikoma tarpuskaita, V ir VI etapų įgyvendinimas ir iv) per vidaus modelio metodo grįžtamąjį patikrinimą nustatyti nukrypimai.

Papildomo vertinimo koregavimo (angl. *additional valuation adjustments*, toliau – AVA) įverčių sumų didėjimo pagal rizikos ribojimo sistemą mažinimas

Pagal Reglamento (ES) Nr. 575/2013 (toliau – KRR) 105 straipsnį, įstaigos, vertindamos tikrąją vertę vertinamas finansines priemones, privalo laikytis rizikos ribojimo principų. Deleguotajame reglamente (ES) Nr. 101/2016 nurodyta, kaip šiuo tikslu reikėtų apskaičiuoti AVA įverčius.

Europos Sąjungoje ir visame pasaulyje plintant COVID-19 pandemijai, finansų rinkose pasireiškė itin didelių svyravimų, kurie paveikė daugelį turto klasių. Dėl to ypač padidėjo turto kainų sklaida ir skirtumai tarp pirkėjo ir pardavėjo siūlomų kainų, o tai paveikė pasitraukimo išlaidas. Kadangi rizikos ribojimo principais pagrįstas vertės nustatymas atliekamas tam tikru laiko momentu ir jį atliekant atsižvelgiama į būsimą laikotarpį, galima numatyti, kad didesni rinkos svyravimai tiesiogiai paveiks AVA įverčių apskaičiavimą. Nors AVA įverčiai iš esmės turėtų mechaniškai prisitaikyti prie kintančių rinkos sąlygų, neseniai prasidėjusi COVID-19 pandemija ir, jai kilus, ES ir viso pasaulio valstybių valdžios institucijų priimti sprendimai stabdyti didelę dalį ekonominės veiklos, taip siekiant sustabdyti pandemijos plitimą, sukėlė precedento neturintį sisteminį sukrėtimą ir itin didelius svyravimus, o tai padarė didžiulį poveikį bendriems AVA įverčiams.

Pagal Deleguotąjį reglamentą (ES) Nr. 101/2016, įstaigos AVA įverčius šiuo metu gali apskaičiuoti pagal du metodus: pagrindinį ir supaprastintą. Pagal pagrindinį metodą yra reikalaujama apskaičiuoti rinkos kainų neapibrėžtumo, pozicijos uždarymo išlaidų ir modelio rizikos kategorijų lygmens AVA įverčius, individualius atskirų vertės nustatymo pozicijų AVA įverčius, o paskui juos susumuoti ir taip apskaičiuoti bendrus kategorijos lygmens AVA įverčius. Siekdama sumažinti itin didelį šios COVID-19 pandemijos poveikį AVA įverčiams, EBI siūlo iš dalies pakeisti Deleguotąjį reglamentą (ES) Nr. 101/2016 ir nustatyti, kad iki 2020 m. gruodžio 31 d. pagal pagrindinį metodą taikomas 50 % sumavimo koeficientas padidinamas iki 66 %.

Komisija turėtų patvirtinti TRS projektą ir paskelbti šį TRS *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* kuo greičiau, kad, kiek tai yra galima, iš dalies pakeistą deleguotąjį reglamentą būtų galima taikyti 2020 m. birželio 30 d. bendrajai kapitalo pakankamumo atskaitomybei (COREP). Tačiau pakeitimų įsigaliojimas priklausys nuo to, ar pakeitimus bus galima paskelbti Oficialiajame leidinyje iki 2020 m. birželio 30 d.

Informacijos teikimo pagal FRTB standartizuotą metodą reikalavimo taikymo pagal KRR2 atidėjimas

Europos teisėkūros institucijos susitarė Europos Sąjungoje sukurti pakoreguotą rinkos rizikos sistemą, t. y. atlikti vadinamąją esminę prekybos knygos peržiūrą ir pirmiausia tai įgyvendinti nustatant informacijos teikimo reikalavimą. Šis reikalavimas bus taikomas tik toms įstaigoms, kurių prekybos knyga ir veikla, kurioms yra būdinga rinkos rizika, viršija tam tikrą ribą. Ribos nesiekiančios įstaigos teiks informaciją tik apie prekybos knygos ir veiklos, kurioms yra būdinga rinkos rizika, dydį.

Atsižvelgdama į COVID-19 protrūkį, EBI mano, kad reikėtų mažinti sunkumus, kurių įstaigos gali patirti savo veikloje rengdamosi taikyti šiuos informacijos teikimo reikalavimus. Buvo suplanuota, kad informacijos teikimo pagal FRTB ir ypač informacijos teikimo pagal FRTB standartizuotą metodą¹ reikalavimai bus pradėti taikyti 2021 m. pirmąjį ketvirtį. EBI pripažįsta, kad įstaigoms šiuo metu kyla papildomų veiklos sunkumų, susijusių su informacijos teikimu apskritai. EBI tai pripažino ir 2020 m. kovo 31 d. pranešime². Šie veiklos sunkumai greičiausiai bus ypač didelė kliūtis įgyvendinant visiškai naują rinkos rizikos ir informacijos teikimo sistemą.

Todėl, pasinaudodama KRR 430b straipsnyje jai suteiktais įgaliojimais, EBI ketina pateikti Europos Komisijai techninių įgyvendinimo standartų (toliau – TJS) projektą, kad informacija pagal FRTB standartizuotą metodą būtų pradėta teikti 2021 m. trečiąjį ketvirtį, t. y. kad pirmoji ataskaitinė data būtų 2021 m. rugsėjo 30 d. Taip įstaigos galėtų sutelkti dėmesį į pagrindinę veiklą ir jų darbas kai kuriais aspektais turėtų palengvėti, tačiau kartu tai netrukdytų Europos Sąjungoje sklandžiai įgyvendinti FRTB. Tačiau TJS turės patvirtinti Komisija.

¹ Pagal KRR2 EPKP standartizuotas metodus vadinamas alternatyviu standartizuotu metodu.

² Žr. <https://eba.europa.eu/eba-provides-additional-clarity-on-measures-mitigate-impact-covid-19-eu-banking-sector>.

Kadangi informacijos teikimo prievolė oficialiai įsigalios, Komisijai pagal 461a straipsnį priėmus deleguotąjį aktą dėl rinkos rizikos, EBI rekomenduoja Komisijai apsvarstyti galimybę nustatyti kiek vėlesnę deleguotojo akto taikymo pradžios datą.

Išvestinių finansinių priemonių, kurioms netaikoma pagrindinės sandorio šalies tarpuskaita, paskutinių dviejų ribinių reikalavimų įgyvendinimo etapų atidėjimas

Balandžio 3 d. Bazelio bankų priežiūros komitetas (BBPK) ir Tarptautinė vertybinių popierių komisijų organizacija (IOSCO)³ paskelbė ketinantys leisti atidėti išvestinių finansinių priemonių, kurioms netaikoma pagrindinės sandorio šalies tarpuskaita, paskutinių dviejų ribinių reikalavimų etapų įgyvendinimą, kad bankai galėtų daugiau savo veiklos pajėgumų skirti kovai su COVID-19 sukelta krize. Europos Sąjungoje ši sistema įgyvendinama pagal bendrus EPI TRS dėl rizikos mažinimo metodų, skirtų nebiržinėms išvestinėms finansinėms priemonėms, kurioms netaikoma pagrindinės sandorio šalies tarpuskaita. Vėliau šiuos TRS reikės pakeisti, kad vėlesnis įgyvendinimo terminas būtų įtvirtintas ES teisės aktuose.

Dabartinėmis aplinkybėmis EBI palankiai vertina priemones, kurių buvo imtasi, todėl glaudžiai bendradarbiauja su ESMA ir EIOPA, kad būtų padaryti reikiami TRS pakeitimai. Pagal pakeistas nuostatas reikalavimo taikyti pradines ribas pagrindinėms sandorio šalims, kurios viršija 50 mlrd. Eur (V etapą numatyta pradėti įgyvendinti 2020 m. rugsėjo mėn.), ir sandorio šalims, kurios viršija 8 mlrd. Eur (VI etapą numatyta pradėti įgyvendinti 2021 m. rugsėjo mėn.), vykdymas bus atidėtas vieniems metams.

Rizikos vertės (angl. *Value-at-Risk*, toliau – VaR) parametru ir multiplikatorių koeficientų padidinimas pagal rinkos rizikos vertinimo vidaus modelių metodą

Dėl finansų rinkoje pasireiškusių itin didelių svyravimų teko padidinti VaR parametrus, pagal kuriuos apskaičiuojami vidaus modelių metodą taikančių įstaigų nuosavų lėšų reikalavimai rinkos rizikai padengti. Laipsniškas VaR koregavimas pagal naujas rinkos sąlygas yra suplanuotas sistemos padarinys, nes dėl didesnių svyravimų finansų įstaigų patiriama rinkos rizika turėtų didėti. Siekiant sumažinti rinkos rizikos sistemos prociklišką poveikį ir kartu išsaugoti didelį rizikos jautrumą rinkos sąlygų pokyčiams, po 2007–2008 m. finansų krizės buvo pradėtas naudoti rizikos vertės nepalankiausiomis sąlygomis (angl. *Stressed VaR*, toliau – SVaR) parametras. SVaR yra koreguojamas pagal istorinius nepertraukiamo 12 mėn. labai nepalankių finansinių sąlygų laikotarpio duomenis, kurie yra aktualūs įstaigos portfeliui (paprastai toks laikotarpis yra artimas 2007–2008 m. finansų krizės laikotarpiui).

Dėl šiuo metu pasireiškiančių itin didelių svyravimų VaR vertės padidėjo, o kai kuriais atvejais atliekant grįžtamąjį patikrinimą paaiškėjo daug nukrypimų, dėl kurių didėjo VaR grįžtamojo patikrinimo multiplikatoriaus padidėjimo koeficientas.

EBI pažymi, kad pagal dabartinę KRR redakciją yra suteikiamas tam tikras lankstumas pirmiau nurodytam poveikiui sušvelninti. Pirma, pagal KRR 366 straipsnio 4 dalį, kompetentingos institucijos atskirais atvejais gali apriboti VaR multiplikatoriaus padidėjimo koeficientą pagal nukrypimų skaičių numatomų pokyčių atveju, kai nukrypimų skaičių faktinių pokyčių atveju lemia ne vidaus modelio

³ Žr. <https://www.bis.org/bcbs/publ/d499.htm>.

trūkumai. Tačiau pagal šią nuostatą nebūtų leidžiama neatsižvelgti į nukrypimus, kurių atsiranda pagal numatomus pokyčius.

Antra, jeigu VaR multiplikatoriaus vertė yra didesnė už minimalią sumą 3, kurią kompetentingos institucijos yra nustačiusios pagal KRR 366 straipsnio 2 dalį, kompetentingos institucijos taip pat gali sumažinti VaR multiplikatorių iki šios minimalios vertės. Tačiau multiplikatoriaus sumažinimą šiuo atžvilgiu reikėtų gerai apsvarstyti, nes kompetentingos institucijos didesnį negu 3 multiplikatorių nustato tam, kad kompensuotų bankų rinkos rizikos vertinimo vidaus modelių trūkumus, ir tai gali sukelti problemų užtikrinant vienodas veiklos sąlygas su kitomis įstaigomis, kurioms multiplikatorius padidintas nebuvo.

Galiausiai EBI pažymi, kad dėl dabartinėmis rinkos aplinkybėmis įstaigoms atlikus numatomas peržiūras, gali tekti keisti SVaR stebėjimo laikotarpį. Pagal KRR 365 straipsnio 2 dalį, reikalaujama, kad pasirinktas SVaR stebėjimo laikotarpis būtų peržiūrimas bent kartą per metus. Nors tikimasi, kad įstaigos tokias kasmetines peržiūras atlieka, EBI, atsižvelgdama į dabartines aplinkybes, laikosi nuomonės, kad SVaR stebėjimo laikotarpio peržiūrą būtų galima atidėti iki 2020 m. pabaigos ir jai šiuo metu priežiūros prioriteto skirti nereikėtų.